การกู้ภัยน้ำท่วม 2: กรณีศึกษา การใช้อินเทอร์เน็ตหลังภัยพิบัติ 2

กรณี 3: ระบบจัดการภัยพิบัติโดย Sahana หลังเหตุคลื่นยักษ์สึนามิมหาสมุทรอินเดีย ค.ศ. 2004 และ แผ่นดินไหวปากีสถาน ค.ศ. 2005

ซาฮาน่า (Sahana) ฟรีซอฟต์แวร์และระบบ (Free and Open Source Software -FOSS) พัฒนาขึ้นมาโดยมูลนิธิซอฟต์แวร์ลังกา (Lanka Software Foundation) เป็นชุดแอพพลิเคชั่นบนเว็บซึ่งใช้แก้ปัญหาเหตุการณ์หลังภัยพิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่า ซาฮาน่า ได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติระหว่างเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิมหาสมุทรอินเดีย 2004 และ แผ่นดินไหวปากีสถาน 2005

Result of heavy jolt by the earthquake in Pakistan

1. **การค้นหาผู้สูญหาย**

การสูญหายของผู้คนหลังภัยพิบัติเกิดขึ้นเป็นประจำ หมายถึงเด็กๆถูกพรากจากผู้ปกครอง ดังนั้นญาติที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เพื่อนๆ โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ ย่อมต้องการจะทราบข่าวล่าสุดเกี่ยวกับสถานการณ์ของบุคคลผู้เป็นที่รักอย่างแน่นอน ความเสียหายต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนอาจจะหนักหนาสาหัส และพวกเขาควรที่จะได้กลับไปอยู่ร่วมพร้อมหน้าพร้อมตากับครอบครัวโดยเร็วที่สุด เป้าหมายหนึ่งของระบบซาฮาน่า คือ การช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยได้กลับไปพบกับครอบครัวญาติมิตรโดยเร็วที่สุด **ระบบทะเบียนบุคคลสูญหาย** (Missing Person Registry) ของซาฮาน่าเป็นกระดานทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bulletin Board) สำหรับบุคคลสูญหายและบุคคลที่ถูกพบ ระบบจะให้ข้อมูลทั้งตัวผู้สูญหายเองและข้อมูลของผู้ที่กำลังหารายละเอียดเกี่ยวกับผู้สูญหาย ดังนั้นจึงเพิ่มโอกาสที่พวกเขาจะพบกัน แม้กระทั่งหากผู้ประสบภัยและครอบครัวของเขาจะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ด้วยตนเองได้ แต่ระบบนี้เป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับองค์กร

ภาคเอกชนที่ได้รับการรับรอง หรือกลุ่มประชาสังคมต่างๆ ที่จะติดต่อเข้าไปยังพอร์ทัลศูนย์กลาง (central portal) และให้บริการนี้ในพื้นที่ที่พวกเขาทำงานกันอยู่

2. ประสานงานกลุ่มผู้บริจาค

ในสถานการณ์ฉุกเฉินหลังภัยพิบัติสึนามิ 2004 ที่ศรีลังกา มีการสนับสนุนจำนวนมากมายมหาศาลเข้ามาจากองค์กรเอกชนนานาชาติ ในพื้นที่ และกลุ่มชุมชนต่างๆ อย่างน้อยที่สุดมีองค์กรเอกชนไม่ต่ำกว่า 300 องค์กร ทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แม้จะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ในสถานการณ์ที่ทรัพยากรมีจำกัด มันจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาแบบไม่ซ้ำซ้อนกัน ความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะทำให้เกิดการจราจรติดขัด การแข่งขันระหว่างองค์กร การให้วัคซีนซ้ำซ้อน การเยียวยาอย่างหนาแน่นในบางพื้นที่ ในขณะที่บางพื้นที่ซึ่งรับผลกระทบกลับถูกละเลย ผลอาจทำให้ความตั้งใจดีที่จะช่วยเหลือกันมลายหายไป การประสานงานภารกิจเหล่านี้ หนักหนาเกินกว่าผู้สั่งการหน่วยเจ้าหน้าที่ฉุกเฉินจะจัดการได้โดยมือเปล่า

<u>การใช้ระบบ ICT ย่อมจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด</u> การลงทะเบียนองค์กรต่างๆ ออนไลน์ (electronic organization registry) จะช่วยได้อย่างมาก **เพราะระบบออนไลน์ติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพว่าใครกำลังทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่** ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น **<u>ระบบสามารถระบุได้ว่ายังคงมีพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้รับบริการอย่างดีเพียงพอหรือไม่</u>** ความตระหนักเช่นนี้จะทำให้อาสาสมัครและองค์กรสามารถที่จะกระจายกำลังไปทั่วทั้งพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติ ระบบซาฮาน่าได้พัฒนาการลงทะเบียนองค์กรดังที่ว่ามานี้ ระบบนี้ติดตามองค์กรผู้ช่วยเหลือทุกองค์กร กลุ่มประชาสังคมทุกกลุ่ม ที่กำลังทำงานในพื้นที่ภัยพิบัติ **ระบบนี้แสดงข้อมูลทั้งสองฝั่ง คือ ทั้งพื้นที่การทำงาน (places) และประเภทของบริการต่างๆ (range of services) ซึ่งผู้ช่วยเหลือกำลังให้ในแต่ละพื้นที่ ทำให้มั่นใจได้ว่า "ไม่มีความซ้ำซ้อน"**

3. ระบุสถานที่ของที่พักฉุกเฉิน

ในสถานการณ์ภัยพิบัตินั้น โดยปรกติแล้วจะไม่ได้มีแผนการจัดเตรียมที่พักอาศัยฉุกเฉิน ที่พักชั่วคราวนี้อาจจะอยู่ที่ใดก็ได้ ตั้งแต่แคมป์ฉุกเฉินที่รัฐเข้ามาจัดการ (ดังเช่น กรณีสนามบินดอนเมือง โรงเรียน ฯลฯ ในภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ 2554 ขณะนี้ของประเทศไทย) จนถึงบ้านเพียงหลังเดียว ด้วยความแตกต่างเหล่านี้ เราจำเป็นจะต้องบันทึกสถานที่และจำนวนประชากรที่อาศัยในแต่ละแคมป์ สิ่งนี้สำคัญยิ่งต่อการกระจายความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นใจว่าไม่มีพื้นที่ได้รับผลกระทบที่จะถูกละเลยโดยไม่ตั้งใจ โปรแกรมย่อยของระบบ Sahana ติดตามสถานที่ตั้งของค่ายทั้งหมดในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ระบบยังมีการบันทึกข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่พวกเขาอาจจะมี ถ้าจำเป็นก็สามารถให้มุมมอง GIS เพื่อแสดงสถานที่ตั้งของค่ายในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

ในเว็บไซต์ภาพถ่ายดาวเทียมของไทยเราเอง คือ http://flood.gistda.or.th/ มีฐานข้อมูลพื้นที่น้ำท่วมบ้างแล้ว ขาดก็แต่การต่อยอดไปใช้เพื่อ "ระบุสถานที่ของที่พักฉุกเฉิน"

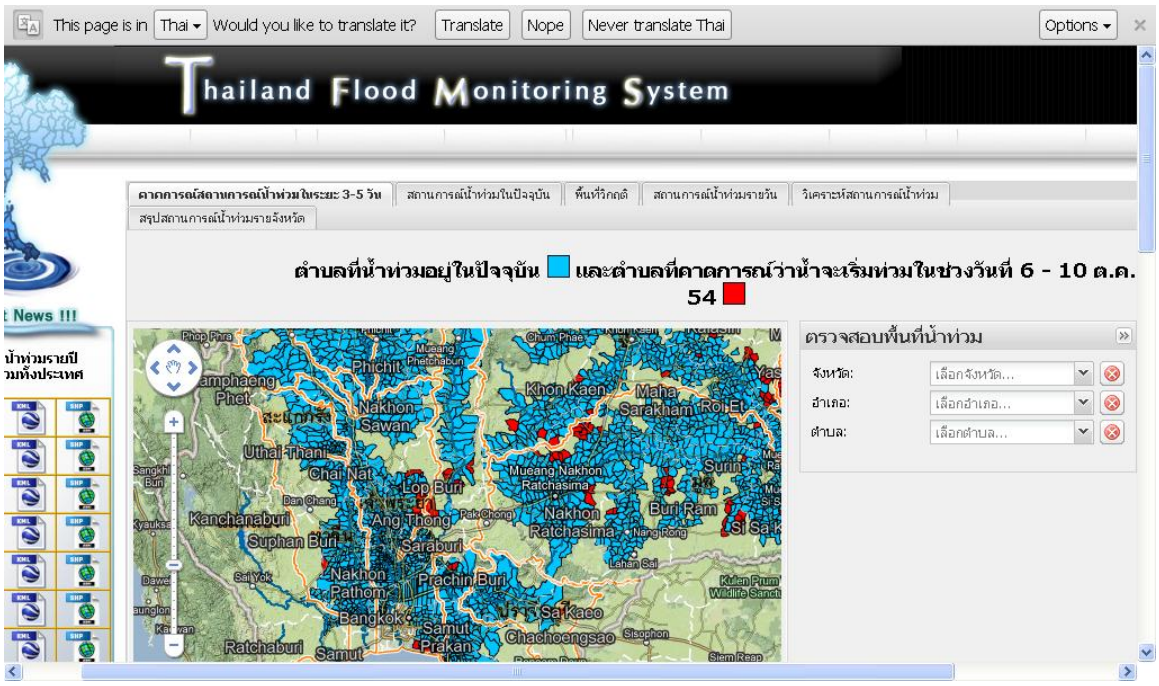
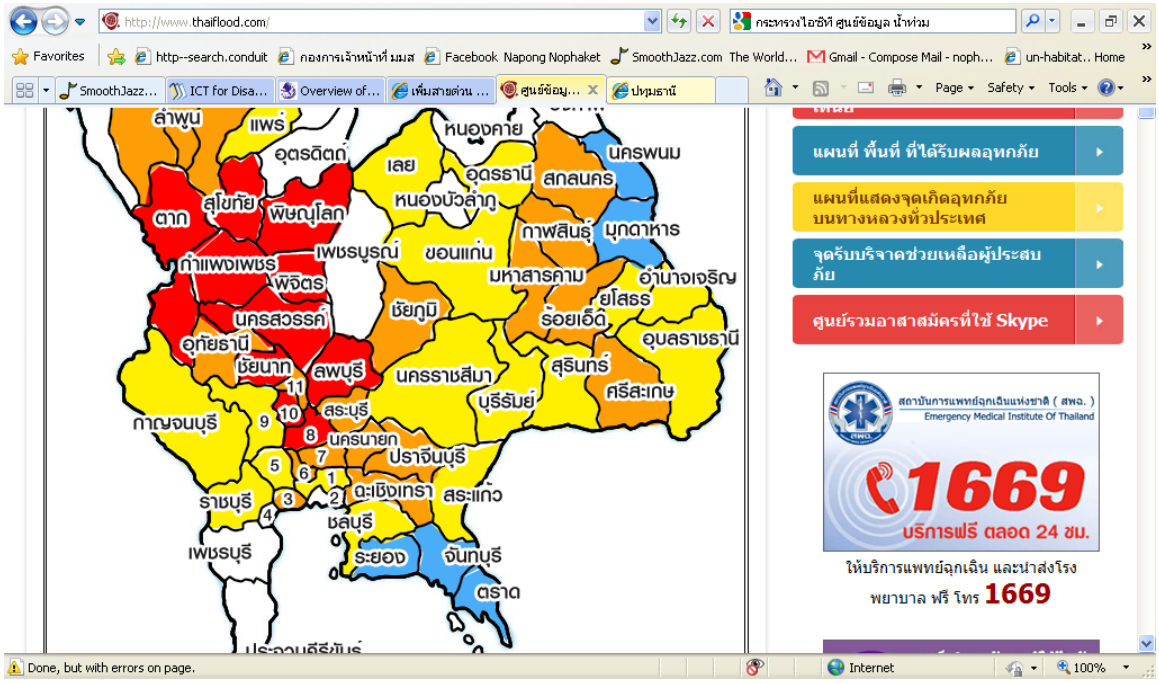
ส่วนการค้นหาผู้สูญหายและการประสานงานเครือข่ายผู้ช่วยเหลือนั้น เห็นว่าอาจจะเป็นหน้าที่ของเว็บไซต์ กระทรวงไอซีที และ เว็บไซต์ http://www.thaiflood.com/ ซึ่งมีข้อมูลภาพเบื้องต้นแล้ว เช่น ดังภาพประกอบ